

Избегличка деца у Српским избегличким домовима у Матарушкој Бањи 1942. године

Др Љубинка Шкодрић

Институт за савремену историју
ljubinka.skodric@isi.ac.rs

Оригинални научни рад
УДК 341.485:364-053.2(497.11)
COBISS.RS-ID 141267201
DOI 10.7251/TOP2410057S

Мирјана Савић

Народни музеј Краљево
mirjana.savic@nmkv.rs

Апстракт: Током читавог Другог светског рата бројне избеглице из различитих крајева разорене Краљевине Југославије тражиле су уточиште у окупираној Србији. У циљу њиховог организованог збрињавања 1941. године је основан Комесаријат за избеглице и пресељенике, под чијим покровитељством Српски избеглички домови у Матарушкој Бањи од 3. јуна 1942. почињу са пријемом избегличке деце. Брига о изнемоглој и болесној деци била је комплексна и обухватала је смештај, исхрану, лечење, школовање, васпитавање и организовање њиховог слободног времена. Од јуна 1942. до јануара 1944. у домовима у Матарушкој Бањи збринуто је 3.445 штићеника. Највећи прилив деце, већином са подручја Независне Државе Хрватске, која су побегла од терора усташа, забележен је током друге половине 1942. године. У највећем проценту ради се о српској деци.

Кључне ријечи: деца, избеглице, Независна Држава Хрватска, Матарушка Бања.

Комесаријат за избеглице и пресељенике - активности за помоћ избегличкој деце

Након што је Немачка је напала и војно поразила Краљевину Југославију у априлу 1941. године, уследила је подела освојених територија. Поред територија које су директно припојене Трећем рајху, окупиране или предате на управу нацистичким савезницима, пошто Мађарска није пристала да припоји Хрватску, створена је нова, сателитска држава Независна Држава Хрватска (НДХ).¹ Док је НДХ заузимала готово четрдесет посто територије Краљевине Југославије,² на подручју сужене територије Србије уведен је строг режим немачке војне окупације. Учвршћењу новоуведеног окупационог режима у Србији требало је да послужи и административна подела на 14 округа спроведена крајем 1941. године.³ Један од округа био је и Краљевачки, са седиштем у Краљеву. Територија Србије је убрзо преплављена избеглицама које су пристизале из више праваца, у највећој мери са територије НДХ, али и са подручја које су окупирале и под своју контролу ставиле Бугарска, Италија и Мађарска. Осим српског становништва, међу избеглицама било је и Словенаца прогнаних са територија које је директно припојио Трећи рајх.⁴

Немачки војни заповедник у Србији располагао је подацима да се до половине августа 1941. године у Србију доселило 105.000 лица, од којих 12.436 легално, а 92.564 илегално. Током марта 1942. године, у окупираној Србији налазило се, према службеним подацима, 152.919 избеглица, од којих 6.087 на подручју Краљевачког округа.⁵ У истом периоду на подручју Србије евидентирано је укупно 59.075 избегличке деце, док је у Краљевачком округу било збринуто 1.095 дечака и 1.055 девојчица.⁶ На територији града Краљева

1 Милан Гулић, *Југословенска држава 1918–2006. Од Прводецембарској акци до Мајској референдуму*, Београд 2023, 277.

2 Стеван К. Павловић, *Хитлеров нови антихитлеровак. Друштво свештеника у Југославији*, Београд 2009, 44.

3 Branko Petranović, *Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945*, Beograd 1992, 459–460.

4 Slobodan D. Milošević, *Izbeglice i preseljenici na teritoriji okupirane Jugoslavije 1941–1945. godine*, Beograd 1981, 34–42.

5 Исто, 153.

6 Сlobодан Ђ. Керкез, *Образовно-културне прилике у Негућевој Србији*, Ниш 2008, 89.

до 9. септембра 1942. године биле су евидентиране 993 избегличке породице са укупно 2.837 чланова (са Косова су избегле 272 породице; из Македоније 227; из НДХ 245; из Санџака 46; из Словеније 41).⁷ У извештају Милана Недића од 16. септембра 1942, упућеном немачком заповеднику Србије генералу Бадеру, стоји да је средином септембра у Србији било око 400.000 избеглица, од којих су 86.000 била незбринута деца, већином без родитеља.⁸

Непрестани прилив избеглица и пресељеника наметнуо је потребу њиховог организованог пријема, евидентирања и збрињавања. Генерални комитет за насељавање Словенаца, основан је 24. маја 1941. године у Београду, а крајем јуна 1941. прерастао је у Комесаријат за избеглице и пресељенике. За изванредног опуномоћеног комесара Комесаријата за избеглице и пресељенике, 6. јула 1941. године, постављен је инжењер и потпуковник у пензији Андра Поповић, да би ту дужност 20. октобра 1941. преузео Тома Максимовић, предратни директор фабрике обуће „Бата” из Борова. Организациону структуру Комесаријата чинили су: Кабинет, Административно одељење, Одељење за социјално старање и пропаганду и Финансијско-економско одељење. У оквиру Одељења за социјално старање и пропаганду деловао је Социјални одсек чији је задатак био да се стара о смештају старих, немоћних и деце у државне и самоуправне домове и сличне установе милосрдних друштава, да подиже, организује и уређује сличне домове и установе, да избегличку и пресељеничку децу смести код лица која ће их примити на старање или узети под своје, као и да организује кухиње у којима ће избеглице и пресељеници добијати здраву и јефтину исхрану.⁹

Комесаријат за избеглице и пресељенике водио је посебне евиденције о старању о избеглицама, збрињавању деце и о преживљеним страдањима са изјавама избеглица о усташким и другим злочинима.¹⁰ Оне су временом употпуњаване и подацима о здравственим, школским и другим околностима у којима су се налазила избегличка деца о којој је старање преузео Комесаријат. Податке о

7 Silviya Krejaković, „Eho ratne traume: na dugim prugama između Maribora i Kraljeva“, *Slovenika*, III (2017), 94.

8 Небојша Озимић, Бојана Симовић, „Избеглице у Нишу за време окупације (1941-1944)“, *Лесковачки зборник*, LV (2015), 177.

9 Војни архив (ВА), Недићева архива (Нда), 41-1-1.

10 Боро Мајданац, „Избегличка деца у Ужицу (1941-1945)“, *Историјска баштина*, 19 (2011), 136.

ратним страдањима почела је организовано од краја октобра 1941. да води и Српска православна црква која је формирала Комисију за прикупљање података о страдању Српске православне цркве и народа. Комисија је остварила блиску сарадњу са Комесаријатом за избеглице, са којим је размењивала прикупљене податке и записнике са изјавама избеглих и прогнаних лица.¹¹

На пословима збрињавања избеглица, поред Комесаријата, учествовали су, између осталих, и Министарство просвете, среске и окружне власти, хуманитарне установе (Црвени крст, женска хуманитарна друштва и друга разна удружења), црква и појединци.¹² Брига о избегличкој деци представљана је у јавности као национална дужност и одговорност. Комесаријат за избеглице је од среских начелника 26. августа 1941. затражио да доставе податке о установама на њиховом подручју које могу бити искоришћене за збрињавање избеглица.¹³ Затим је током септембра 1941. наложио локалним органима да прикупе податке о избеглицама млађим од 18 година како би им се обезбедила одећа и обућа. У октобру 1941. спроведена је акција да се избегличка деца сместе по приватним домовима, у бановинским средиштима или, у крајњем случају, да се предају Комесаријату на збрињавање. Организована је и акција „Зимска помоћ” са циљем прикупљања прилога за децу. Почетком 1942. од средстава прикупљених у акцији „Зимске помоћи” свој избеглој деци до 18 година додељен је износ од 200 динара.

План смештаја деце у приватним домовима показао се као неизводљив, због великог броја деце, недовољног одзива становништва и опште оскудице. У експозеу Комесаријата за избеглице, изнетом крајем марта 1942, закључено је да због много избеглих породица са великим бројем деце, збрињавање деце у посебно организованим домовима има највише могућности за успешну реализацију.¹⁴ Стога се 1942. године приступило планском збрињавању избегле деце у домове. Комесаријат је планирао да те домове популарно назове СИД – Српско избегличко дете, међутим, у пракси се

11 Вељко Ђурић Мишина, *Саслушања српских избејлица. Историјски контекст и анализа*, Бања Лука, Нови Сад 2023, 129-132.

12 Љубинка Шкодрић, *Министарство просвете и вера у Србији 1941-1944. Судбина инститиуције под окупацијом*, Београд 2009, 273-275.

13 ВА, Нда, 39-1-31.

14 Љубинка Шкодрић, Мирјана Савић, *Деца у рату. Српски избејлички домови 1942-1944*, Краљево 2013, 14-15.

усталио назив Српски избеглички домови са истом скраћеницом. Домови су називани и експозитурама Комесаријата за избеглице и пресељенике у одређеном месту.

Према Правилнику о збрињавању српске избегличке деце у српским избегличким домовима донетом 1. марта 1942. године, који је Влада Милана Недића усвојила 29. јуна 1942, домови су основани у циљу комплетног збрињавања избегличке деце, што је обухватало смештај, исхрану, лечење, одевање и васпитање у српском националном духу. Могла су бити примљена избегла незбринута деца без родитеља, затим деца са једним или оба родитеља који су оптерећени великом породицом и деца сиромашних родитеља који немају могућности да их издржавају. Процедура је подразумевала да родитељи поднесу молбу за пријем деце у дом и да деца буду подвргнута лекарском прегледу и проглашена здравом. Према Правилнику, домовима у једном месту руководио је управник, који је био опуномоћеник комесара а његови главни сарадници били су шефови Економско-финансијског одсека, Просветног одсека и Здравственог одсека. Они су били дужни да једном недељно одржавају састанак о проблемима у раду и да записник са састанка достављају Комесаријату као врсту извештаја о раду.¹⁵

Осим великих домова са преко 600 деце, који су називани српским избегличким домовима (СИД) и који су постојали у Бањи Ковиљачи, Матарушкој Бањи, Врњачкој бањи, Рибарској бањи, Неготину и Ужицу, у многим местима постојало је више мањих установа, адаптираних за смештај избегличке деце.¹⁶

Животни услови и видови збрињавања деце у СИД-у Матарушка Бања

С обзиром на то да је збрињавање великог броја деце у српским избегличким домовима подразумевало њихов смештај, исхрану, школовање, васпитање и лечење, пред новосонованим СИД Матарушка Бања појавили су се бројни изазови и задаци. Основан у децембру

15 Милорад Ћ. Панић, *Дом за збрињавање избегличке деце у Мајсарушкој Бањи (1942–1947)*, Краљево 1994, 30–36.

16 „Збринуте и прехранити сиромашну српску децу“, *Српски народ*, 6. јун 1942, 10; „Кроз српске избегличке домове прошло је 21.358 деце“, *Обнова*, 21. мај 1943, 3.

1941. године, СИД Матарушка Бања током пролећа 1942. приступа адаптацији предратних вила и хотела. Јованка Шиљак, управница дома у бањи Врњци (Врњачкој бањи) резервисала је зграде за смештај деце у Матарушкој Бањи 15. маја 1942. године. Закупљене су вила *Карајовић* (за канцеларију, амбуланту и амбулантно лечење и за станове особља које има право на бесплатан смештај), *Ибар* (за смештај деце и за централну кухињу) и *Буњак* (за смештај деце и управе).¹⁷ Касније су за смештај деце одређени Жандармеријски дом и вила *Краљево*. Са пријемом деце започето је 3. јуна 1942. године. У првом таласу избеглица у вили *Ибар* смештено је 218 деце. У Жандармеријском дому смештено је 340 деце, а један део објекта је опремљен за магацински простор. Недалеко од ове две виле налазиле су се кухиња са великим трпезаријским столовима на отвореном и пратеће просторије са пећима, казанима и шпоретима.¹⁸ Деца су првих дана спавала на поду, на сламарицама оивиченим дрвеним гредама. Убрзо су добијени, а потом и направљени „троспратни“ кревети, са три хоризонталне површине. Уместо душека стављана је слама, а поврх сламе чаршафи, јастучнице и ћебад.¹⁹

У СИД Матарушка Бања 29. августа 1942. било је збринуто 1.034 деце, а предвиђени капацитети омогућавали су пријем до 1.500 деце. Велики прилив деце наметнуо је потребу за обезбеђивањем више објеката у Матарушкој Бањи, те су накнадно изнајмљене и домским потребама прилагођене виле *Сџугеница*, *Сџолови*, *Хелвеција*, *Живковић*, *Краљево* и др. Након само четири месеца од почетка пријема деце, на захтев немачких окупационих власти, 3. октобра 1942. деца су морала да се иселе из Жандармеријског дома и виле *Ибар*, а управа СИД-а Матарушка Бања била је приморана да зграде са главном кухињом препусти немачкој војсци. У одузетим објектима било је 59 соба. Деца су размештена по другим домовима и у три изнајмљене куће са 18 соба.²⁰

Велике потешкоће причињавали су организовање транспорта деце и допрема потрештина. Од железничке станице у Конаре-

17 Међуопштински историјски архив Чачак (МИАЧ), Дечји дом „Бата и Рита Јовичић“ Рудник (А/150), 1942-К1, бр. 182.

18 Историјски архив Краљево (ИАК), Збирка о радничком покрету у НОБ-у, инв. бр. 41, Комесаријат за избеглице и пресељенике 1941-1944, 14-17.

19 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 10.

20 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 182.

ву до домова водио је неуређен сеоски пут дуг 2 км, а моста преко Ибра није било, па се могло превозити једино скелом. До станице у Краљеву, удаљене 10 км, превоз је био несигуран и веома скуп.²¹

Одећа, обућа, постељина, ћебад и пешкири набављани су из Централног магацина Комесаријата за избеглице и пресељенике у Београду, тако што су из домова у унутрашњости упућивана требовања сразмерно броју деце, запослених и текућим потребама. Утврђени су стандарди у количини одеће, обуће и других потрепштина (по три пара веша, чарапа и ћебета по детету, по један џемпер, по један чешаљ на десеторо деце и сл.) који често нису могли бити поштовани. Деца су добијала најнужније, али то углавном није било довољно.²²

Након стрељања 2.200 цивила у Краљеву 15–20. октобра 1941, казних експедиција Вермахта у селима Жичког среза од септембра до почетка децембра 1941. током којих је убијано сеоско становништво и пљачкани имовина и сточни фонд, уследила је хладна зима.²³ Извештавајући о стању у Краљеву 16. јуна 1942, окружни начелник Краљевачког округа пуковник Драгољуб Маринковић износи: „Авет глади пирује, из појединих општина стижу извештаји о умирању од глади, килограм кукуруза плаћа се овде 100 динара, по кукуруз се одлази чак до Пожаревца, али се и оданде не доноси... Гладан и немоћан народ ради од јутра до мрака.”²⁴ У околини Матарушке бање се готово ништа није могло набавити јер је крај био пасиван и осиромашен. Цене су биле знатно више него у Београду, тако да је набављач СИД-а Матарушка Бања морао путовати у удаљенија места ради набавке основних животних намирница. Током првих недеља рада домова, деца су добијала релативно довољно хране, распоређене у три obroка и две ужине. Међутим, са све већим бројем деце која су стално пристизала, порције су смањиване, а почетком зиме 1942/1943. оскудица у храни постаје осетна.²⁵ Избеглу децу помагали су мештани и гости Матарушке бање. Тако је брачни пар Јаковљевић 7. септембра 1942. платио ручак за сто-

21 Љ. Шкодрић, М. Савић, *Деца у рају...*, 30.

22 *Исшо*, 63.

23 Мирјана Савић, Немања Трифуновић, *Рације. Казнене експедиције Вермахта у селима Жичког среза*, Краљево 2022, 47.

24 Боро Мајданац, *Позориште у окупираној Србији. Позоришна политика у Србији 1941–1944*, Београд 2011, 149.

25 Љ. Шкодрић, М. Савић, *Деца у рају...*, 50.

тину малишана, а ратни инвалид Душан Миладиновић је дао новчани прилог.²⁶ Многе породице које су живеле у близини домова, дозвољавале су деци да једу воће из њихових воћњака или су делили своје скромне оброке са њима.

У избегличким домовима је посвећивана пажња образовању и васпитању деце, чије је школовање рат прекинуо или онемогућио. Комесаријат је захтевао да свако дете има своју личну и материнску картотеку, да би, сходно могућностима или у складу са својим или жељама родитеља, могло бити упућено на даље школовање, на бављење земљорадњом на селу, на изучавање заната и сл.²⁷ Међу децом био је велики број неписмених, тако да је 25. јула 1942. стигла препорука из Комесаријата да се, уз организовање наставе за децу у основној школи, што пре приступи организовању алфаветских течајева.²⁸ Желећи да представе мештанима нове становнике Матарушке бање, управа је 16. августа 1942. приредила први јавни час деце у форми приредбе, у парку крај Ибра. Тог дана су успостављени „шетни возови” на релацији Краљево – Матарушка Бања, да би што више посетилаца могло да присуствује приредби. Приход је био намењен избегличкој деци.²⁹

Школска 1942/1943. година отпочела је са закашњењем због недовољно простора за учионице и недостатка наставног кадра. У наставном процесу у Матарушкој Бањи нису били заступљени сви предмети, а дешавало се и да су деца остајала неоцењена због болести. До 1943. оформљено је 14 одељења од првог до четвртог разреда. Формирање одељења било је отежано, услед честих премештаја деце у друге домове, сталног прилива нових таласа избеглица и упућивања деце у сеоска домаћинства (колонизовања).

Колонизовање деце у сеоска и градска домаћинства је представљало један од видова збрињавања и стручног оспособљавања деце. У списковима колонизоване деце навођена су имена и презимена деце, број картотеке детета, име домаћина и место. Колонизовање деце из СИД Матарушка Бања у сеоска домаћинства започело је у септембру 1942. До краја децембра 1942. године упућено

26 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 18, 93.

27 М. Панић, *Дом за збрињавање избегличке деце...*, 64.

28 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 18, 64.

29 „Велика приредба избегличке деце у Матарушкој Бањи”, *Ново време*, 14. август 1942, 4.

је неколико стотина деце у сеоска домаћинства у села Засавица, Ноћај, Узвеће, Табановић, као и у села у Мачви и околини Пожеге, Чачка, Ариља и друга.³⁰

Осим тога, деца су из Матарушке бање упућивана и на даље школовање. Тако је осамнаестогодишњи Милан Шајин из Мостара, који је претходно изучио молерски занат у родном граду, из Матарушке бање упућен 14. јула 1942. на даље изучавање заната у Београд, уз подршку Српског привредног друштва „Привредник”.³¹

Поред образовања, доста је полагано на васпитавање деце у националном духу. Из Комесаријата је 24. децембра 1942. стигао допис о обележавању верских празника. За Бадњи дан и Божић деца су са вероучитељем и наставницима требала да се придржавају традиционалних верских обреда, смернице за обележавање Светог Саве обухватале су освећење и сечење колача, певање химне Светом Сави, организовање приредбе и награђивање најбољих радова из три темата – о Светом Сави, просвећивању села и о избеглицама.³²

Управа домова је настојала да слободно време деце испуни занимљивим и прикладним садржајима, колико су то ратне прилике дозвољавале. Васпитачи су са децом приређивали приредбе, водили их у шетње до манастира Жиче, а током лета на купање на Ибру.³³ Средином јула 1942. у Матарушкој Бањи је гостовала Уметничко-артистичка група „Бора Милојковић и брат” у пратњи оркестра електричних гитара „Браћа Кнежевић”. Они су се одазвали позиву да приреде бесплатну представу за избегличку децу, а Бора Милојковић је приложио 1.000 динара као помоћ деци.³⁴

Штићеници СИД Матарушка Бања - порекло и узраст

Комесар за избеглице Тома Максимовић је одредио да се у Матарушкој Бањи „сместе на првом месту деца која су без родитеља, а која се налазе дуж Дрине; на другом месту изгладнела деца из

30 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 118.

31 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 39.

32 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 123.

33 Народни музеј Краљево (НМКВ), Историјска збирка, И-1018/129.

34 Мирјана Савић, „Позоришни живот у Краљеву 1897-1944”, *Наша прошлост* 8 (2007), 60.

Београда”.³⁵ Највећи број деце дошао је у Матарушку бању са простора НДХ, преко испостава Комесаријата које су се налазиле на реци Дрини, пре свега преко домова у Ужицу, Кремни и Севојну. Деца су ту у први мах прихватана и ту им је указивана прва помоћ. Током првих месеци спискови транспортоване избегличке деце садржали су комплетне податке о деци и њиховим породицама: презиме, име, година рођења, школски узраст и дотадашње место становања детета, имена оца и мајке, девојачко презиме мајке, податке да ли је и ко од родитеља преминуо и која је породична слава. Како је рат одмицао, број избеглица је убрзано растао, транспорти деце постајали су све учесталији, тако да су спискови сведени на имена и презимена деце, датум, полазну и крајњу тачку транспорта, имена њихових пратилаца и евентуално узраст деце или број картотечног листа.

Неретко се јављала разлика у броју деце наведене у списковима у односу на број пристиглих у центре за збрињавање. Разлози за то су били нарушено здравље исцрпљене деце ослабљене након прогона, недостатак времена да се употпуни документација, као и бежање или непријављено одвођење деце. Неки од родитеља су, чим би стекли материјалне услове, враћали децу под своје старатељство, са дозволом Комесаријата, али и самоиницијативно, што је у документацији представљано изразом „насилно одведени”. Од 16. јуна до 10. септембра 1942. родитељи су уз одобрење Комесаријата одвели 95, а без одобрења 29 деце.³⁶

Картотечки листови деце садржали су комплетне податке о деци, њиховим породицама, смештају у домове и кретању унутар система домова. То се може видети на примеру евиденције за Милана В. Дражића, рођеног 27. марта 1931. године у Чемерници, Срез Вргиност. О њему су постојали подаци да је православне вере, да му је слава Свети Никола, да му је отац Вукашин земљорадник којег су одвеле су хрватске власти, а мајка Стаја са девојачким презименом Миљанић. Приликом преузимања од Комесаријата имао је једно старо одело и један пар веша, похађао је четврти разред основне школе, није био на занату, желео је да продужи школовање; родитељи су оставили 10.000 динара покретне имовине и непокрет-

35 ИАК, Збирка о радничком покрету у НОБ-у, инв. бр. 41, Комесаријат за избеглице и пресељенике 1941-1944, бр. 18.

36 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 183, 184.

не имовине у вредности 40.000 динара, као и 40 хектара земље. Забележени су и подаци да има две сестре – Ружицу (1924) и Стану (1926), домаћице у Панчеву, и три брата – Ђура (1929), земљорадника у Лапову, Марка (1918), наставника у Дому *Краљевић Андреја* у Београду, и Васа (1935), такође смештеног у СИД Матарушка Бања. Молбу Социјалном одељењу Комесаријата за избеглице ради премештаја Милана В. Дражића у Дом *Краљевића Андреје* поднео је његов брат Марко 15. јуна 1942, уз образложење да је ту распоређен за наставника. Молба је прихваћена 18. јула 1942. године.³⁷

Картотечки лист Бојане Ногић једини је који има и фотографију, а садржи податке да је рођена 9. априла 1934. у Славонском Броду, православне вере, да јој је слава Ђурђевдан, отац Вукан по занимању железнички радник и мајка Гроздана, рођена Милановић; да похађа први разред основне школе и жели да заврши основну школу. Иза породице Ногић остала је покретна имовина у вредности 10.000 динара и непокретна у вредности 200.000 динара. Браћа и сестре смештени у Београду били су: Ногић Душан (29. јун 1923), шегрт, Ногић Јелисавета (24. јул 1926), ђак, Ногић Равијојла (13. октобар 1927), шегрт, Ногић Радојка (9. март 1929), ђак, Ногић Божидар (17. октобар 1930), ђак, Ногић Милош (6. март 1933), ђак, Ногић Десанка (22. јун 1936), дете, Ногић Петар (14. јул 1934), дете, Ногић Бојана (3. април 1934), ђак, Ногић Милена (6. децембар 1940), дете, Ногић Љиљана (24. мај 1942), дете. Милош и Божидар Ногић упућени су из Београда у Матарушку бању 17. јула 1942, а потом је дописано да ће и Бојана Ногић бити упућена у Матарушку бању и да јој се сачини картотека.³⁸

Прву групу од 42 детета узраста од 3 до 13 година, приспелу 3. јуна 1942, чинила су деца која су преживела масакр који су усташе, предвођене Јуром Францетићем, починиле над Србима у Старом Броду. То су била деца избегла из села у околини Рогатице – Соколовићи, Грлац, Барник, Ђемановићи, Адровићи, Бранковић, Каностревци и Мислово, из села у околини Власенице, Мало Поље и Крушевци, и из села Кочарина и Мишевине код Вишеграда.³⁹ Међу децом били су Урош, Ђорђе, Милован и Милорад, четири брата из породице Ђебо (Ђебић) из Бранковића, чијег су оца Ранислава уби-

37 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 7.

38 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 4.

39 М. Панић, *Дом за збрињавање избегличке деце...*, 56-58.

ли Немци, а мајка Коса је са њиховом сестром смештена у дом у Кладњу. Код Старог Брода им је убијено 72 рођака.⁴⁰

Три недеље касније из Београда је у Матарушку бању послато 36 деце протеране из Гацка, Доњег Лапца, Куле, Бањалуке, Вргинмоста, Суботице, Војнића, Петриње, Глине, Вировитице, Подравске Слатине, Осијека и Слуња.⁴¹

Из Ужица у Матарушку бању је 1. августа 1942. транспортовано 21 дечака и девојчица избеглих из Сребренице, Власенице и Кладња, који су претходно били смештени у карантину у Бајиној Башти. Седам дана касније, 8. августа 1942, пристигло је још 31 дете из Сребренице, Власенице и Рогатице. Од 5. до 20. јула 1942. године у Матарушку бању је упућено 481 дете са подручја Босне и Херцеговине узраста од 3 до 14 година, углавном транспортованих преко Кремана, Ужица и Севојна.⁴² Истовремено су пристизала и деца из других крајева Краљевине Југославије. Комесаријат је 25. јула 1942. одредио да се у Матарушку бању шаљу деца старија од 4 године, што није могло бити увек спроведено. Из Београда је 7. августа 1942. „ради смештаја и збрињавања допремљено” 21 дете узраста од 3 до 16 година избегло из: Босанске Крупе, Степановићева, Александровца, Доњег Лапца, Сремске Митровице, Подгорице, Габоша, Бањалуке, Зриње, Приједора, Бјеловара, Чемернице, Скопља, Мркоњић Града, Жедника и Загреба.⁴³ Из Ужица је 9. августа 1942. упућено у Матарушку бању 25 деце, од 3 до 15 година, а 26. августа 1942. пристигла су још 52 избегличка детета, од 3 до 12 година из Загреба, Бања Луке, Скопља, Чантавира и других места.⁴⁴ Наредног дана 10. августа 1942. стигло је још 41 дете из Власенице, Сребренице и Дервенте, од којих су најмлађе имало 3, а најстарије 16 година.⁴⁵ Из Београда је 27. августа 1942. у пратњи Милана Гавриловића послато 63 деце избегле из: Загреба, Карловца, Славонског Брода, Војнића, Грубишног Поља, Петриње, Подравске Слатине, Грабовца, Книна, Шодоловца, Нашица, Глине, Куле, Новог Пазара, Скопља, Чантавира, Сенте, Доњег Ковиља, Степано-

40 Интервју са Милорадом Ђебићем из Београда, 23. септембар 2022.

41 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 10.

42 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 21, 128, 131.

43 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 67.

44 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 69.

45 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 70.

вићева и са подручја Босне и Херцеговине.⁴⁶ Транспортовање деце између домова посебно тешко било је током зиме 1942. У пратњи васпитачице Богине Пеиновић и два васпитача, Миладина Калића и Данила Станара, из Севојна је у Матарушку бању 27. децембра 1942. упућено 158 деце, од којих је велики број због болести одмах смештен у карантин.⁴⁷

Комесаријат је донео одлуку да се у Дом *Краљевић Андреја* у Београду упућују деца која су завршила четврти разред основне школе и старија од 12 година, ради изучавања заната.⁴⁸ Сходно тој одлуци, из Матарушке бање је 22. октобра 1942. транспортовано 61 „варошке и полуварошке деце“ у овај дом. То су била деца занатлија, трговаца, официра, службеника, свештеника, железничара, пиљара, рудара и других, из Мостара, Сплита, Марибора, Приштина, Прилепа, Сарајева, Бањалуке, Јасеновца, Дијелке, Трепче, Сремских Карловаца, Скопља, Чапљине, Љубовије, Краљева, Бачке Тополе и других места.⁴⁹

Поред деце транспортоване по налогу Комесаријата, управи СИД Матарушка Бања молбе за пријем упућиване су и директно. Једну од првих молби послао је 25. маја 1942. Петар Ковачевић избегао из Среза вучитрнског, смештен у Срезу жупском, молећи да приме његово четворо деце: Миљку (12), Љубинку (10), Страхињу (8) и Милутина (6).⁵⁰

Деца из других домова упућивана су на опоравак у Матарушку бању током лета. Из Дома *Краљевић Андреја* у Београду 16. јула 1942. послато је на летовање у Матарушку бању 55 деце од 9 до 14 година, избегле са подручја НДХ.⁵¹ У пратњи васпитачице Софије Радосављевић 17 деце трговачке омладине вратило се у Београд 31. августа 1942.⁵²

Унутар мреже домова за збрињавање деца су често премештана због школовања, професионалног оспособљавања за одређене занате, лечења, опоравка и због летовања. У септембру 1942. из Матарушке бање је отишло 77 деце узраста од 3 до 6 година,

46 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 75.

47 М. Панић, *Дом за збрињавање избељичке деце...*, 108.

48 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 121

49 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 178.

50 М. Панић, *Дом за збрињавање избељичке деце...*, 30–36.

51 ИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 47.

52 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 79.

вративши се у манастир Боговађа код Лајковца, где су иначе били смештени. Истог месеца, послато је 36 деце на опоравак у Манастир Јошаницу код Јагодине. Четрдесеторо деце од 3 до 13 година упућено је 29. новембра 1942. у Државно опоравилиште на Авали.⁵³

Брига о здрављу деце - највећи изазов

С обзиром на то да је Правилником од 1. марта 1942. прописано да се у домове за збрињавање могу примати само здрава деца, деца оболела током транспорта по доласку су прегледана и стављана у карантин. Избегла деца су у Матарушку бању стизала исцрпљена, недовољно обучена, поцепана и боса. Јелена Јеремић из Матарушке бање, чији је отац учествовао у припремама домова за пријем избеглица, сећа се његових прича: „Деца су стизала возом до конаревске станице одакле су они који су могли да иду дошли пешице, а остали или су ношени на импровизованим носилима, или су пребачени до леве обале Ибра сеоским колима. Сва та деца била су више него бедно обучена. Једина њихова одећа била је дугачка ланена кошуља истог кроја за дечаке и девојчице. Здрава деца, ако тако могу да се назову, на ногама су имала *врце ојанке* од нештављене коже или *дрвене ојанке*, а болесна или су била боса, или су им ноге увијане у дроњке, најчешће поцепаног цака или ћебета. У првој групи деце скоро свако је било болесно, а ни једно једино без шуге. По доласку деца су окупана у топлој води са одређеном количином сумпора у дрвеним коритима (наћвама). Сви путници били су изнурени од болести и од глади, па су мештани замољени да им не доносе јаку храну. После купања, изван број деце добио је преобуку, а већина је морала да сачека да се у перионици опере оно у чему су дошли”.⁵⁴

Лекар Драгутин Гвозденовић је, одмах по преузимању дужности, упутио молбу за помоћ у лечењу деце Јованки Шиљак. Осим

53 Љ. Шкодрић, М. Савић, *Деца у рају...*, 45.

54 Ј. Кричковић, Љ. Ђорђевић, „И деца живот уплетоше у венац братства и јединства (XI)”, *Ибарске новостии*, 2. октобар 1975, 6.

тога, из Дома народног здравља послати су најпотребнији медикаменти и завоји.⁵⁵

По доласку у Матарушку бању, деца су фотографисана, да би касније могли бити упоређивани висина, тежина и опште здравствено стање.⁵⁶ Сачуване фотографије деце пристигле током лета 1942, на полеђини садрже податке о именима, презименима, њиховој тежини, висини и обиму груди, што најјасније приказује у колико лошем стању су била пристигла деца. На пример, шестогодишњи Драгољуб Рацковић био је тежак 9,3 кг, висок 88 цм, а обим његових груди износио је 54/55 цм, док је осмогодишњи Милош Степановић висине 120 цм, био тежак 13 кг, са обимом груди 56/58 цм.⁵⁷ Брига о опоравку и оздрављењу деце била је испуњена тешкоћама и великим напорима, јер су деца долазила изгладнела, исцрпљена и болесна. Након што је преко Кремне 7. јула 1942. стигло 71 дете, од којих је већина била болесна, лекар Драгутин Гвозденовић је упутио молбу управнику да запосли медицинског помоћника Милана Томића. У молби је истакао да су деца долазила у врло рђавом здравственом стању – „изнуреност, шуга, кашаљ, проливи, вашљивост”. Уз обавезне прегледе, лечење и текућу имунизацију против тифуса, била је планирана и имунизација против дифтерије, те му је била неопходна помоћ да све постигне.⁵⁸ Од 3. јуна до 5. децембра 1942. од шуге се лечило 860 деце, а од красти 750.⁵⁹

У Матарушку бању је 19. јула 1942. доспело 18 дечака и 8 девојчица упућених из Дома 2 (Богословија у Београду) који су одмах окупани, ошишани и одевени јер су дошли у ритама. Десеторо од њих је лечено од свраба, а троје оболелих од пегавог тифуса послато је у краљевачку болницу на лечење.⁶⁰ Превентивно предузете мере и велико залагање лекара Драгутина Гвозденовића и помоћног особља нису били довољни да спрече избијање епидемија, од којих је најпогубнија била дезинтерија.⁶¹

55 ИАК, Збирка о радничком покрету у НОБ-у, инв. бр. 41, Комесаријат за избеглице и пресељенике 1941-1944, 16.

56 МИАЧ, А/150-1943-К1, бр. 239.

57 НМКВ, Историјска збирка, И-1002/6.

58 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 41.

59 МИАЧ, А/150-1943-К2, бр. 1.

60 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 58.

61 Болести од којих су обољевала избегла деца и њихови стараоци биле су: дизентерија (Dysentery), маларија (Malaria), милијарна туберкулоза (Tbc miliaris), шуга

У једном од извештаја Владимира Беатовића стоји да је од првог пријема деце 3. јуна до 24. новембра 1942. кроз СИД Матарушка Бања прошло је 1.567 деце, од којих је 35 умрло.⁶² Највећа смртност била је у августу 1942, када је од 343 деце на лечењу умрло 12, и у септембру, када је од 170 оболеле деце умрло 16. У октобру 1942. умрло је 6 деце, у новембру 2 и у децембру 1 дете. У групи деце пристигле транспортом 27. децембра 1942. били су брат и сестра оболели од трбушног тифуса, који су умрли у јануару 1943, претходно заразивши троје деце, од којих је једно умрло.⁶³

Миодраг Савићевић, столарски радник у СИД-у Матарушка Бања, који је правио је мртвачке сандуке за децу, истакао је да су деца умирала „не стигавши ни да се добро нахране, обују и обуку, а да не говоримо о лечењу“.⁶⁴ Управник би одредио неколико одраслих мушкараца да носе ковчег, а група вршњака пратила је ковчег до скеле на Ибру. Преминула деца сахрањивана су на гробљу у Конареву.⁶⁵

Запослена и ангажована лица

За бригу о деци било је потребно оформити врло комплексну структуру запослених и ангажованих лица, у складу са правилима које је установио Комесаријат за избеглице и пресељенике. Углавном су били ангажовани прогнани и избегли Срби са подручја НДХ, који су на тај начин добијали смештај, храну и могућност скромне зараде. Први управник домова у Матарушкој Бањи био је Владимир П. Беатовић. Након темељне провере и добрих препорука, ангажо-

---

(Scabies), заушке (Parotitis epidemica), гнојна ангина (Angine Lacunaris), мале богиње (Morbilli), овчје богиње (Varicella), велики кашаљ (*Pertusis*), бронхопнеумонија (Bronchopneumonia), дифтерија (Diphtheria), црвени ветар (Erysipelas), туберкулоза, стоматитис (Stomatitis), бронхитис (Bronchitis acuta), гастритис (Gastritis chronica), хепатитис (Hepatitis epidemica), тифус (Typhus), трбушни тифус (Paratифус), запаљење моздане опне (Meningitis), шарлах (Scarlatina), бронхиолитиса (Bronchiolitis capillaris), упала плућа (Pneumonia griposa) и др. Љ. Шкодрић, М. Савић, *Деца у рашу...*, 71.

62 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 115.

63 МИАЧ, А/150-1943-К1, бр. 239.

64 Ј. Кричковић, Љ. Ђорђевић, „И деца живот уплетоше у венац братства и јединства (XVIII)“, *Ибарске новосице*, 20. новембар 1975, 6.

65 НМКВ, Историјска збирка, И-465/26.

ван је лекар Драгутин Гвозденовић из Матарушке бање, а наставни кадар је већином распоређиван по налогу Министарства просвете. За вероучитеља је постављен прота Сима Беговић, а за наставника гимнастике сокол Миленко Ристић, обојица избеглице.⁶⁶ Међу намештеницима били су мушкарци и жене различитих професија: набављачи, магационери, послужитељи, куварице, редаре (чистачице), забавиље, праље, портири, дактилографи, мајстори различитих профила, обућари, кројачи и др. Сваки дом имао је свог домаћина, а за чување деце биле су задужене васпитачице. У Матарушку бању је 3. јула 1942. стигао транспорт са 59 избеглица, међу којима су биле свршене ученице учитељске школе, гимназије и грађанске школе, које су распоређене у домове као васпитачице и њихови помагачи.⁶⁷ Првих месеци се дешавало да услед великог прилива деце буде недовољно запослених. У налогу упућеном шефу Персоналног одсека Комесаријата 24. јула 1942. прецртан је првобитно откуцан захтев да се „у Матарушку бању пошаљу 3-4 редаре” и у исправљеној верзији затражено је 15 редара без деце старости 35-40 година, 4 послужитеља и 1 дактилографкиња.⁶⁸

Адекватно старање о деци подразумевало је очување угледа домова, што није увек било лако. Приликом повремених обилазак, дешавало се да родитељи буду разочарани изгледом деце или незадовољни односом васпитног особља према деци, поводом чега су слали притужбе Комесаријату.⁶⁹ Притужбе су провераване, а ако би се доказало да су основане, одговорни намештеници су кажњавани опоменом, укором, строгим укором, новчано и отказом. Посебно мучан био је допис комесару Томи Максимовићу који је у октобру 1942. послао Гаврило Поповић, шеф Пропагандног одсека при Окружном начелству у Косовској Митровици, који износи да је чуо да се говори о лошој исхрани и хигијени у домовима Матарушкој Бањи. Тома Максимовић је понудио управнику СИД Матарушка Бања Владимиру Беатовићу да му помогне смањењем броја деце или упућивањем „помоћне силе”, односно додатног особља. Убрзо је у Матарушку бању упућена контрола, у чијем саставу су били чланови Међународног комитета Црвеног крста, Гаврило По-

66 МИАЧ-А/150-1942-К1, бр. 16.

67 МИАЧ-А/150-1942-К1, бр. 20.

68 М. Панић *Дом за збрињавање избељичке деце...*, 77.

69 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 112.

повић и специјални изасланик председника владе доктор Тадић, који су након темељних тродневних провера установили да гласине нису тачне.⁷⁰

Избеглиштво и ратне недаће намештеници су различито подносили, тако да је повремено долазило до несугласица међу њима, или до строгог опхођења према деци, што је санкционисано. У случајевима одласка са радног места без одобрења наставници и васпитачице кажњавани су писменом опоменом или новчано, са обавезом да уплате одређени износ у корист дечје касе. Злоупотребе везане за узимање дуплих порција хране или набавку одеће повлачиле су новчане казне и отказе.⁷¹ С друге стране, прилежност и посвећеност раду са децом награђивана је скромним новчаним наградама, одевним предметима и обућом.

У складу са потребама установе, исказаним индивидуалним вештинама или здравственим разлозима, запосленима је била омогућена промена задужења унутар СИД-а Матарушка Бања. У границама могућности и овлашћења, управа СИД-а Матарушка Бања старала се о потребама запослених и о њиховој здравственој заштити.

***

У прилогу се налази пет примера спискова деце која су примљена у СИД Матарушка Бања током 1942. године, који се чувају у Међуопштинском историјском архиву Чачак, у фонду Дечји дом „Бата и Рита Јовичић” Рудник. Спискови су дати хронолошки.

---

70 МИАЧ, А/150-1942-К1, бр. 115.

71 МИАЧ, А/150-1943-К1, бр. 270, 286, 431.

**Прва група избегличке деце приспеле у СИД
Матарушка Бања у јуну 1942.⁷²**

Р.бр.	Презиме и име детета	Име оца и мајке, девојачко презиме мајке	Год. рођења	Школа	Место одакле је дете избегло	Слава
1.	Бартула Жарко	Илија и Милка рођ. Планојевић	12.08.1934.	1. разред основне школе	Барник, Рогатица	Св. Никола
2.	Вељовић Богдан	Милан и Милица рођ. Боровина	14.04.1931.	без	Мислово, Рогатица	Св. Ђорђе
3.	Вељовић Ранко	Милан и Милица рођ. Боровина	12.09.1932.	без	Мислово, Рогатица	Св. Ђорђе
4.	Вељовић Слободан	Милан и Милица рођ. Боровина	04.03.1934.	без	Мислово, Рогатица	Св. Ђорђе
5.	Вељовић Славко	Миладин и Зорка рођ. Ђебић	16.09.1932.	без	Мислово, Рогатица	Св. Ђорђе
6.	Вељовић Вељко	Миладин и Зорка рођ. Ђебић	07.09.1934.	без	Мислово, Рогатица	Св. Ђорђе
7.	Вукосављевић Пегар	Неђо и Божана рођ. Радуловић	05.07.1933.	без	Мало Поље, Власеница	Св. Јован
8.	Газија Загорка	+ Видак и Сара рођ. Планинчић	30.10.1929.	без	Соколовићи, Рогатица	Св. Ђорђе
9.	Газија Јелисавка	Милош и Милка рођ. Планинчић	09.06.1932.	без	Соколовићи, Рогатица	Св. Ђорђе
10.	Газија Софија	Милош и Милка рођ. Планинчић	15.09.1935.	без	Соколовићи, Рогатица	Св. Ђорђе
11.	Ковачевић Вела	Илија и Митра рођ. Ковачевић	08.04.1933.	без	Читлуци, Рогатица	Св. Стјепан
12.	Ковачевић Миленка	Илија и Митра рођ. Ковачевић	03.04.1932.	без	Читлуци, Рогатица	Св. Стјепан
13.	Ковачевић Миљивоје	+ Васо и Тарса рођ. Кушић	30.10.1928.	3. разред основне школе	Каностривци, Рогатица	Св. Никола
14.	Којић Раде	Лазар и Јелка рођ. Кулић	19.04.1930.	без	Адровићи, Рогатица	Св. Ђорђе
15.	Којић Славко	Лазар и Јелка рођ. Кулић	03.03.1938.	без	Адровићи, Рогатица	Св. Ђорђе

⁷² МИАЧ, А-/50-1942-К1, бр. 4

Р.бр.	Презиме и име детета	Име оца и мајке, девојачко презиме мајке	Год. рођења	Школа	Место одакле је дете избегло	Слава
16.	Љубинац Бранко	Стево и Риста рођ. Градинац	07.09.1929.	4. разред основне школе	Ћемановићи, Рогатица	Св. Лука
17.	Марковић Маринко	Милован и Роса рођ. Вељовић	15.06.1933.	2. разред основне школе	Кочарин, Вишеград	Св. Лука
18.	Марковић Марко	Милован и Роса рођ. Вељовић	15.06.1933.	2. разред основне школе	Кочарин, Вишеград	Св. Лука
19.	Обрадовић Милана	Гавро и Јока рођ. Радуловић	12.03.1930.	без	Мало Поље, Владеница	Св. Никола
20.	Обрадовић Милован	Гавро и Јока рођ. Радуловић	08.09.1929.	без	Мало Поље, Владеница	Св. Никола
21.	Пајић Бошко	Алекса и Јелисавка рођ. Павловић	20.06.1932.	без	Мислово, Рогатица	Св. Никола
22.	Пајић Владимир	Алекса и Јелисавка рођ. Павловић	15.09.1934.	без	Мислово, Рогатица	Св. Никола
23.	Пајић Милован	Алекса и Јелисавка рођ. Павловић	15.09.1934.	без	Мислово, Рогатица	Св. Никола
24.	Пајић Милорад	Јово и Стака рођ. Нешковић	14.08.1929.	без	Мислово, Рогатица	Св. Никола
25.	Пајић Новица	Јово и Стака рођ. Нешковић	09.03.1931.	без	Мислово, Рогатица	Св. Никола
26.	Печеница Борка	Милан и Станојка рођ. Јеринић	16.07.1934.	без	Соколовићи, Рогатица	Св. Архангел
27.	Планинчић Драгица	Ђорђеје и Јелисавка рођ. Марић	20.05.1929.	3.разред основне школе	Соколовићи, Рогатица	Св. Лука
28.	Планинчић Драго	Ђорђеје и Јелисавка рођ. Марић	19.08.1930.	1. разред основне школе	Соколовићи, Рогатица	Св. Лука
29.	Планинчић Јела	Митар и Мара рођ. Буква	05.06.1929.	2. разред основне школе	Грлац, Рогатица	Св. Лука
30.	Планинчић Лена	Ђорђеје и Јелисавка рођ. Марић	06.05.1932.	1. разред основне школе	Соколовићи, Рогатица	Св. Лука
31.	Планинчић Рада	Симо и Сава рођ. Бартула	15.08.1934.	без	Грлац, Рогатица	Св. Лука

Р.бр.	Презиме и име детета	Име оца и мајке, девојачко презиме мајке	Год. рођења	Школа	Место одакле је дете избегло	Слава
32.	Радовић Ђука	Саво и Даринка рођ. Тодоровић	06.04.1933.	без	Крушевици, Власеница	Св. Никола
33.	Радовић Љубинко	Саво и Даринка рођ. Тодоровић	15.03.1929.	без	Крушевици, Власеница	Св. Никола
34.	Радовић Радомир	Саво и Даринка рођ. Тодоровић	12.06.1929.	без	Крушевици, Власеница	Св. Никола
35.	Радовић Стака	Саво и Даринка рођ. Тодоровић	19.05.1937.	без	Крушевици, Власеница	Св. Никола
36.	Спахић Милош	Милован и Мара рођ. Росић	16.06.1931.	без	Мишеви- на, Ви- шеград	Св. Лука
37.	Спахић Реља	Милован и Мара рођ. Росић	15.08.1929.	4. разред основне школе	Мишеви- на, Ви- шеград	Св. Лука
38.	Спахић Страхиња	Милован и Мара рођ. Росић	20.02.1928.	1.разред основне школе	Мишеви- на, Ви- шеград	Св. Лука
39.	Ђебо Ђорђе	+ Ранисав и Коса рођ. Нинковић	06.05.1934.	без	Бранко- вићи, Ро- гатица	Св. Никола
40.	Ђебо Ми- лован	+ Ранисав и Коса рођ. Нинковић	07.10.1930.	без	Бранко- вићи, Ро- гатица	Св. Никола
41.	Ђебо Ми- лорад	+ Ранисав и Коса рођ. Нинковић	14.06.1929.	3. разред основне школе	Бранко- вићи, Ро- гатица	Св. Никола
42.	Ђебо Урош	+ Ранисав и Коса рођ. Нинковић	12.03.1936.	без	Бранко- вићи, Ро- гатица	Св. Никола
43.	Цвијетић Михаило	Милорад и Миле- ва рођ. Ковачевић	12.09.1932.	2 .разред основне школе	Соколо- вићи, Ро- гатица	Св. Михајло
44.	Цвије- тић Симо	Милорад и Миле- ва рођ. Ковачевић	03.09.1934.	1.разред основне школе	Соколо- вићи, Ро- гатица	Св. Михајло

**Избегличка деца транспортована из Београда у
СИД Матарушка Бања 24. јуна 1942.⁷³**

Р. бр.	Име и презиме детета	Одакле је дете избегло	Узраст детета
1.	Батиним М. Биљана	Гацко	10 година
2.	Војводић И. Небојша	Доњи Лапац	10 година
3.	Војводић Јово	Доњи Лапац	8 година
4.	Војновић Томислав	Кула	12 година
5.	Драгојевић П. Бранка	Вргин Мост	6 година
6.	Дуждевић Драган	Вргин Мост	6 година
7.	Дуждевић М. Милош	Вргин Мост	9 година
8.	Дуждевић М. Стана	Вргин Мост	8 година
9.	Ковачевић Миодраг	Суботица	7 година
10.	Козомора А. Томислав	Кула	10 година
11.	Малешевић П. Бошко	Војнић	10 година
12.	Малешевић П. Даница	Војнић	10 година
13.	Малешевић Мила	Војнић	6 година
14.	Мишчевић Богдан	Вргин Мост	10 година
15.	Пејаковић Софија	Петриња	11 година
16.	Радоја П. Ковилка	Бања Лука	10 година
17.	Радоја П. Александар	Бања Лука	12 година
18.	Радић М. Никола	Глина	11 година
19.	Хајдин И. Јован	Војнић	7 година
20.	Тинтор Ђ. Лаза	Глина	9 година
21.	Глушица Г. Невенка	Вировитица	7 година
22.	Глушица Г. Божо	Вировитица	9 година
23.	Глушица Г. Саво	Вировитица	11 година
24.	Дејановић М. Никола	Вировитица	10 година
25.	Дејановић Смиља	Вировитица	7 година
26.	Зеџ М. Славка	Вировитица	6 година
27.	Зеџ М. Славко	Вировитица	10 година
28.	Зеџ М. Ћорђе	Вировитица	5 година
29.	Зеџ М. Гојко	Вировитица	11 година
30.	Личина Д. Милан	Подравска Слатина	12 година
31.	Девеић М. Симо	Вргин Мост	8 година
32.	Радошевић М. Јелица	Осјек	8 година
33.	Цревар М. Драгица	Вргин Мост	9 година
34.	Симић Т. Милан	Слуњ	11 година
35.	Симић Т. Јелена	Слуњ	10 година

⁷³ МИАЧ, А-/50-1942-К1-бр. 10.

Р. бр.	Име и презиме детета	Одакле је дете избегло	Узраст детета
36	Ер... С. Милан (нечитко руком дописано)	Вргин Мост	14 година

**Избегличка деца транспортована из Ужица у
СИД Матарушка Бања 5. јула 1942.⁷⁴**

Р. бр.	Име и презиме детета	Име оца и мајке и мајчино девојачко презиме	Година рођења	Место, општина, срез одакле је дете избегло	Слава
1.	Борић Илија	Реља и Анђа р. Тодоровић	1937.	Крајчиновићи, Власеница	Свети Алимпије
2.	Боровчанин Душан	Реља и Роса р. Крајишник	1934.	Понор, Олово, Кладањ	Свети Ћорђе
3.	Боровчанин Јово	Реља и Роса р. Крајишник	1932.	Понор, Олово, Кладањ	Свети Ћорђе
4.	Бошковић Богосав	Рајко и Достана	1935.	Павковићи, Милићи, Власеница	Свети Ћорђе
5.	Васиљевић Драгомир	Гавро и Марта	1936.	Дрецељ, Олово	Свети Јован
6.	Ђурић Илија	Лазо и Мара р. Ђирковић	1938.	Г. Залуковик, Власеница	Свети Ћорђе
7.	Ђорић Миленко	Борисав и Стоја р. Бартула	1938.	Шеварска, Оргелска, Рогатица	Свети Димитрије
8.	Ђурић Бранислав	Милан и Ставка р. Стијеповић	1936.	Сјеница	Свети Никола
9.	Ђурић Лука	Јован и Сава р. Деурић	1935.	Г. Залуковик, Власеница	Свети Ћорђе
10.	Жугић Васо	Саво и Ана р. Гаврић	1936.	Загањица, Олово, Кладањ	Свети Никола
11.	Јаћимовић Милош	Милован и Гоша р. Бакић	1937.	Дубинац, Милићи, Власеница	Свети Ћорђе
12.	Милетић Милојка	Лазо и Милица р. Николић	1931.	Ковачићи, Кладањ	Свети Јован
13.	Милетић Радојка	Лазо и Милица р. Николић	1934.	Ковачићи, Кладањ	Свети Јован
14.	Милићевић Срето	Вукан и Милица р. Ђурић	1937	Дрецељ, Олово, Кладањ	Свети Ћорђе
15.	Митровић Мивоје	Данило и Коса р. Башовић	1936.	Заоглина, Рогатица	Свети Ћорђе
16.	Митровић Слободан	Веселин и Даша р. Вељовић	1938.	Заоглина, Рогатица	Свети Ћорђе
17.	Мићић Даринка	Марко и Анђа	1930.	Грабовица, Олово, Кладањ	Свети Јован

74 МИАЧ, А-/50-1942-K1-бр. 19.

Р. бр.	Име и презиме детета	Име оца и мајке и мајчино девојачко презиме	Година рођења	Место, општина, срез одакле је дете избегло	Слава
18.	Мићић Ђурђа	Марко и Анђа	1934.	Грабовица, Олово, Кладањ	Свети Јован
19.	Мићић Радојка	Марко и Анђа	1932.	Грабовица, Олово, Кладањ	Свети Јован
20.	Поњарац Јелисавка	Мирко и Алка	1930.	Бело Брдо, Олово, Кладањ	Свети Сава
21.	Умовић Ковиљка	Млађен и Софија р. Тодоровић	1929.	Дуганџићи, Олово, Кладањ	Свети Аћим
22.	Умовић Радосава	Млађен и Софија р. Тодоровић	1932.	Дуганџићи, Олово, Кладањ	Свети Аћим
23.	Шкиљевић Анђелка	Јово и Спаса р. Радовић	1928.	Дрецељ, Олово, Кладањ	Свети Јован
24.	Шкиљевић Митра	Јово и Спаса р. Радовић	1931.	Дрецељ, Олово, Кладањ	Свети Јован
25.	Шутановић Јованка	Прокопије и Станка р. Шулић	1930.	Беле воде, Кнежина, Власеница	Свети Јован
26.	Шутановић Милена	Прокопије и Станка р. Шулић	1933.	Беле воде, Кнежина, Власеница	Свети Јован

Избегличка деца транспортована из Кремена у СИД Матарушка Бања 7. јула 1942. ⁷⁵

Р. бр.	Име и презиме детета	Име оца и мајке и мајчино девојачко презиме	Год. рођења	Школа	Место, општина, срез	Слава
1.	Бакмаз Љупко	Стеван и Боса р. Косарић	1935.		Соколовићи, Рогатица	Свети Јован
2.	Бакмаз Алба	Алекса и Милица р. Ђорић	1931.		Соколовићи, Рогатица	Свети Јован
3.	Бакмаз Лена	Алекса и Милица р. Ђорић	1933.		Соколовићи, Рогатица	Свети Јован
4.	Бакмаз Перка	Алекса и Милица р. Ђорић	1936.		Соколовићи, Рогатица	Свети Јован
5.	Бакмаз Спаса	Алекса и Милица р. Ђорић	1933.		Соколовићи, Рогатица	Свети Јован
6.	Бјелановић Гавро	Коста и Смиља	1936.		Бјелановић, Власеница	/
7.	Бјелановић/Бјелаковић Будимир	(Нечитко) и Грана р. Гашевић	1936.		Видрић, Соколац, Рогатица	Свети Стеван

⁷⁵ МИАЧ, А-/50-1942-К1-бр. 21.

Р. бр.	Име и презиме детета	Име оца и мајке и мајчино девојачко презиме	Год. рођења	Школа	Место, општина, срез	Слава
8.	Бјелановић/ Бјелаковић Зора	(Нечитко) и Гра- на р. Гашевић	1934.		Видрић, Соко- лац, Рогатица	Свети Сте- ван
9.	Боровича- нин Никодин	Млађен и Деса р.	1934		Жупови Кнежи- на Власеница	Свети Ђорђе
10.	Гајевић Јован	Миладин и Станка р. Спајић	1934.		Рогатица	Свети Јован
11.	Гашевић Јелка	Миладин и Сара р. Марчић	1929.		Кусаче, Хан Пијесак, Вла- сеница	Свети Ни- кола
12.	Гашевић Јован	Миладин и Сара р. Марчић	1938.		Кусаче, Хан Пијесак, Вла- сеница	Свети Ни- кола
13.	Гашевић Милана	Миладин и Сара р. Марчић	1936.		Кусаче, Хан Пијесак, Вла- сеница	Свети Ни- кола
14.	Гашевић Тан- косава	Миладин и Сара р. Марчић	1934.		Кусаче, Хан Пијесак, Вла- сеница	Свети Ни- кола
15.	Догњац (?) Савичић Драгиња	Илија и Анђа	1935.		Рогатица	Свети Ни- кола
16.	Добрило- вић Јованка	Љубисав и † Даница р. Об- радовић	1930.		Мандра, Со- коловићи, Ро- гатица	Свети Ђорђе
17.	Ђерић Анђа	Миле и Стана р. Драгичевић	1935.		Глуховина, Бо- рика, Рогатица	Свети Ни- кола
18.	Ђорић Милојка	Миле и Мили- ца р. Сушић			Бобљак, Борика, Ро- гатица	Свети Митар
19.	Ђукић Владимир	Милован и Тан- коса р. Пла- нинчић	1935.		Борика, Ро- гатица	Свети Лазар
20.	Ђукић Даница	Неђо и †Ани- ца р. Ђућун (Ђућум)	1929.		Сјеверско, Бо- рика, Рогатица	Свети Лазар
21.	Ђурић Љубица	Манојло (за- робљен) и Ружа р. Башић	1929.		Г. Залуковик, Власеница	Свети Ђорђе
22.	Живковић Је- лисејка	Благоје и †Драгица	1934.		Пећине, Ро- гатица	Свети Ни- кола
23.	Живковић Радојка	Благоје и †Драгица	1936.		Пећине, Ро- гатица	Свети Ни- кола

Р. бр.	Име и презиме детета	Име оца и мајке и мајчино девојачко презиме	Год. рођења	Школа	Место, општина, срез	Слава
24.	Зечевић Стевка	Милан и Јелисавка р. Рајак	1938.		Кочарин, Ораховци, Вишеград	Свети Јован
25.	Зечевић Стево	Милан и Јелисавка р. Рајак	1938.		Кочарин, Ораховци, Вишеград	Свети Јован
26.	Ивановић Драгица	Ђорђе и Боса р. Фуртула	1932.	IV р.	Ријеке, Жепа, Рогатица	Свети Сава
27.	Ивановић Зорка	Перо и † Алба р. Рубеж	1929.	IV р.	Ријеке, Жепа, Рогатица	Свети Сава
28.	Ивановић Криста	Перо и † Алба р. Рубеж	1933.	IV р.	Ријеке, Жепа, Рогатица	Свети Сава
29.	Ивановић Рајка	Спасоје и Сара р. Драгићевић	1932.	IV р.	Ријеке, Жепа, Рогатица	Свети Сава
30.	Јанковић Загорка	Миливоје и Јока р. Савчић	1932.		Решетница, Соколац, Рогатица	Свети Ђорђе
31.	Јанковић Лазар	Миливоје и Јока р. Савчић	1934.		Решетница, Соколац, Рогатица	Свети Ђорђе
32.	Јанковић Стојка	Миливоје и Јока р. Савчић	1930.		Решетница, Соколац, Рогатица	Свети Ђорђе
33.	Јаћимовић Милан	Милова и Гоша р. Бакић	1935.		Милићи, Власеница	Свети Ђорђе
34.	Јовановић Љубо	Миле (заробљен) и Јованка р. Грубишић	1937.		Кнежина, Власеница	Свети Лука
35.	Јовановић Миломир	Миле (заробљен) и Јованка р. Грубишић	1936.		Кнежина, Власеница	Свети Лука
36.	Јовановић Рајо	Миле и Јованка р. Грубишић	1933.		Кнежина, Власеница	Свети Лука
37.	Јоксимиовић Даница	Чедо и Спаса р. Јањушевић	1937.		Врапци, Кнежина, Власеница	Свети Јован
38.	Јоксимиовић Криста	Чедо и Спаса р. Јањушевић	1934.		Врапци, Кнежина, Власеница	Свети Јован
39.	Крунић Стеван	Благоје и Симана р. Јовановић	1934.		Подравањ, Сребрница	Свети Никола
40.	Лучић Љиљана	†Миливоје и Радојка р. Митровић	1933.	II р.	Врабечка, Кнежина, Власеница	Свети Јован

Р. бр.	Име и презиме детета	Име оца и мајке и мајчино девојачко презиме	Год. рођења	Школа	Место, општина, срез	Слава
41.	Лучић Милада	†Миливоје и Радојка р. Митровић	1932.	II р.		Свети Јован
42.	Максимовић Загорка	Рајко и Сава р. Вуковић	1929.	II р.	Мало Поље, Хан Пјесак, Власеница	Свети Јован
43.	Мачар Душанка	Анте и Вида	1936.		Кнежина, Власеница	/
44.	Мачар Ристо	Анте и Вида	1938.		Кнежина, Власеница	/
45.	Мирковић Мирослава	Обрен и Лепосава	1937.		Олово, Власеница	Свети Ђорђе
46.	Мирковић Радослава	†Неђо и †Спаса	1932.		Олово, Власеница	Свети Ђорђе
47.	Мирковић Цвета	Обрен и Лепосава	1934.		Олово, Власеница	Свети Ђорђе
48.	Митровић Илија	Арса и Анђа	1935.		/	/
49.	Мишић Златисав	Јовака р. Ђурић			Крајчиновићи, Милићи, Власеница	Свети Никола
50.	Момовић Милан	Млађан и Софија р. Тодоровић	1935.		Дуганчићи, Олово, Кладањ	Свети Аћим
51.	Нерић Момир	Никола и Сара р. Самарцић	1932.		М. Поље, Хан Пијесак, Рогатица	Свети Томо
52.	Новаковић Олга	Љубо и Јованка р. Богдановић	1932.		Годомиле, Борика, Рогатица	Свети Јован
53.	Новаковић Стана	Љубо и Јованка р. Богдановић	1936.		Годомиле, Борика, Рогатица	Свети Јован
54.	Пајић Јованка	Крсто и Милица	/		/	/
55.	Палангета Васо	† Страило и Боса р. Станишић	/		Дуганчић, Олово, Кладањ	Свети Кузман
56.	Палангета Раде	† Страило и Боса р. Станишић	/		Дуганчић, Олово, Кладањ	Свети Кузман
57.	Перендић Милија	Милисав и Јока	1935.		Подравањ, Сребреница	/
58.	Перић Реља	/	/		/	/
59.	Петровић Божо	Страило и Љубица	1937.			

Р. бр.	Име и презиме детета	Име оца и мајке и мајчино девојачко презиме	Год. рођења	Школа	Место, општина, срез	Слава
60.	Поповић Богданка	Петко и Радојка р. Бреза	1936.		Коностревци, Соколац, Рогатица	Свети Ђорђе
61.	Поповић Десанка	Петко и Радојка р. Брезо	1933.		Соколац, Рогатица	Свети Ђорђе
62.	Поповић Милана	Петко и Радојка р. Брезо	1932.		Соколац, Рогатица	Свети Ђорђе
63.	Радовић Деса	Симо и Драгиња р. Шкиљевић	1934.		Крушевци, Кнежина, Власеница	Свети Никола
64.	Радовић Лепосава	† Војин и † Милка р. Грујић	1933.		Крушевци, Кнежина, Власеница	Свети Никола
65.	Радовић Миладин	Михајло и Деса р. Максимовић	1934.		Крушевци, Кнежина, Власеница	Свети Никола
66.	Радовић Невенка	Симо и Драгиња р. Шкиљевић	1936.		Крушевци, Кнежина, Власеница	Свети Никола
67.	Радовић Славојка	Симо и Драгиња р. Шкиљевић	1932.		Крушевци, Кнежина, Власеница	Свети Никола
68.	Радовић Томислав	Милинко и Зорка р. Копривица	1935.		Крушевци, Кнежина, Власеница	Свети Никола
69.	Рацковић Богољуб	Перо и Милица р. Матијашевић	1936.		Д. Лијеска, Ораховци, Вишеград	Свети Ђорђе
70.	Рацковић Драгољуб	Перо и Милица р. Матијашевић	1937.		Д. Лијеска, Ораховци, Вишеград	Свети Ђорђе
71.	Савчић Милка	Илија и Анђа р. Живковић	1935.		Рогатица	Свети Никола
72.	Савчић	Данило	1929.		Соколац, Рогатица	Свети Никола
73.	Савчић	Драгомир	1932.		Соколац, Рогатица	Свети Никола
74.	Савчић	Љубомир	1938.		Соколац, Рогатица	Свети Никола
75.	Савчић	Софија	1935.		Соколац, Рогатица	Свети Никола
76.	Самарџија Десимир	Јурош и Стака р. Платојевић	1937.		Џиндићи, Соколовићи, Рогатица	Свети Јован

Р. бр.	Име и презиме детета	Име оца и мајке и мајчино девојачко презиме	Год. рођења	Школа	Место, општина, срез	Слава
77.	Самарџија Станка	Весо и Даница р. Солдар	1931.		Џиндићи, Соколовићи, Рогатица	Свети Никола
78.	Томић Загорка	Јован и Стана р. Савчић	1933.	III р.	Крњије, Соколац, Рогатица	Свети Јован
79.	Томић Савка	Јован и Стана р. Савчић	1933.	II р.	Крњије, Соколац, Рогатица	Свети Јован
80.	Џвркота Борка	Јово и Анђа р. Чаркић	1929.		Сељани, Рогатица	Свети Никола
81.	Шеовац Винка	† Риста и † Савка	1936.		Власеница	Свети Никола
82.	Шеовац Џмиљка	† Риста и † Савка	1934.		Власеница	Свети Никола
83.	Шибалија Криста	Софрен и Бојана р. Паунић	1932.		Мандра, Соколовићи, Рогатица	Свети Лука

Избегличка деца из Мостара пристигла у СИД Матарушка Бања, јесен 1942. ⁷⁶

Р. бр.	Презиме и име	Година рођења	Место рођења	Родитељи детета	Примедба
1.	Аћимовић Драго	1929.	Мостар, Мостар	Душан и Милица	IV р. основне школе свршен
2.	Аћимовић Драгица	1935.	Мостар, Мостар	Душан и Милица	није похађао
3.	Аћимовић Милан	1933.	Лишани, Мостар	Данило и Риста	није похађао
4.	Аћимовић Симо	1932.	Лишани, Мостар	Данило и Риста	није похађао
5.	Бјелетић Вера	1933.	Мостар, Мостар	† Михаило и † Мара	II основне школе свршен
6.	Бјелетић Неђељка	1929.	Мостар, Мостар	† Михаило и † Мара	IV р. основне школе свршен
7.	Бјелетић Сретен	1935.	Мостар, Мостар	† Михаило и † Мара	није похађао
8.	Бјелица Милан	1926.	Мостар, Мостар	Стака	IV р. основне школе свршен
9.	Божичковић Ирена	1929.	Мостар, Мостар	Илија и † Јелка	IV р. основне школе свршен

⁷⁶ МИАЧ, А-/50-1942-К1-бр. 182.

Р. бр.	Презиме и име	Година рођења	Место рођења	Родитељи детета	Примедба
10.	Божичковић Исидор	1920.	Мостар, Мостар	Илија и † Јелка	IV р. основне школе свршен
11.	Бојанић Гојко	1933.	Жељуша, Мостар	Ђорђе и Мара	није похађао
12.	Бојанић Жарко	1930.	Жељуша, Мостар	Богдан и Софија	није похађао
13.	Бојанић Неђо	1930.	Жељуша, Мостар	Ђорђе и Мара	није похађао
14.	Бојанић Тришо	1929.	Богодол, Мостар	Шпиро и Стака	није похађао
15.	Бојанић Чедо	1929.	Жељуша, Мостар	Богдан и Јока	није похађао
16.	Вукићевић Велимир	1929.	Мостар, Мостар	Перо и Савета	IV р. основне школе 1. грађ.
17.	Вукојевић Вукашин	1925.	Мостар, Мостар	† Перо и † Софија	II р. основне школе II год. шегрт
18.	Вукојевић Јово	1926.	Мостар, Мостар	† Перо и † Софија	IV р. основне школе свршен
19.	Глоговац Томо	1931.	Трешњевица, Невесиње	Новица и † Цвеја	није похађао
20.	Греда Жарко	1931.	Врапчићи, Мостар	Ђетко и Милка	IV р. основне школе свршен
21.	Греда Саво	1929.	Врапчићи, Мостар	Ђетко и Милка	IV р. основне школе свршен
22.	Голијанин Младен	1928.	Невесиње	Бранко и Зора	IV р. основне школе свршен
23.	Гутић Машо	1929.	Мостар, Мостар	† Шпиро и Криста	IV р. основне школе свршен
24.	Гутић Шпиро	1931.	Мостар, Мостар	† Шпиро и Криста	III р. основне школе свршен
25.	Дабић Борко	1928.	Поплати, Столац	Јово и † Наста	IV р. основне школе свршен
26.	Дабић Васо	1930.	Жељуша, Мостар	Бошко и Гоша	IV р. основне школе свршен
27.	Димитријевић Божо	1927.	Мостар, Мостар	Васо и Перса	IV р. основне школе свршен
28.	Драгић Манојло	1928.	Жељуша, Мостар	Ристо и Даница	IV р. основне школе свршен
29.	Драгић Рајко	1934.	Бијело Поље, Мостар	Трипко и Стана	није похађао
30.	Драгић Светозар	1932.	Бијело Поље, Мостар	Трипко и Стана	није похађао
31.	Деспенић Божидар	1929.	Невесиње	Митар и Мара	IV р. основне школе свршен
32.	Деспенић Бранко	1931.	Невесиње	Митар и Мара	III р. основне школе свршен

Р. бр.	Презиме и име	Година рођења	Место рођења	Родитељи детета	Примедба
33.	Иванишевић Божидар (?)	1931.	Богодол, Мостар	Јово и Цвета	није похађао
34.	Иванишевић Даница	1930.	Богодол, Мостар	Спасо и Веселинка	није похађала
35.	Иванишевић Ђурђа	1930.	Богодол, Мостар	Митар и Љубица	није похађао
36.	Иванишевић Ђуро	1930.	Горанци, Мостар	Марко и Анђа	није похађао
37.	Иванишевић Јела	1930.	Богодол, Мостар	Ђорђе и † Роса	није похађала
38.	Иванишевић Јока	1933.	Богодол, Мостар	† Спасо и † Стана	није похађала
39.	Иванишевић Сока	1931.	Богодол, Мостар	Милко и † Гоша	није похађала
40.	Иванишевић Марко	1928.	Горанци, Мостар	Спасо и Гоша	II р. основне школе свршен
41.	Иванишевић Неђо	1934.	Горанци, Мостар	Спасо и Гоша	није похађао
42.	Иванишевић Тодо	1935.	Горанци, Мостар	Спасо и Гоша	није похађао
43.	Иванишевић Јанко	1930.	Богодол, Мостар	Перо и Риста	није похађао
44.	Иванишевић Ристо	1929.	Богодол, Мостар	Перо и Риста	није похађао
45.	Иванишевић Милан	1931.	Горанци, Мостар	Шћепан и Ана	није похађао
46.	Иванишевић Ристо	1928.	Горанци, Мостар	Шћепан и Ана	II основне школе свршен
47.	Иванишевић Милица	1931.	Богодол, Мостар	† Шћепан и Анђа	није похађао
48.	Иванишевић Милош	1930.	Невесиње, Мостар	Васо и Коса	II р. основне школе свршен
49.	Илић Стево	1930.	Богодол, Мостар	Перо и Риста	није похађао
50.	Јањић Јово	1928.	Слипчићи, Мостар	Спасоје и Мара	IV р. основне школе свршен
51.	Јањић Обрен/Обрад	1933.	Горанци, Мостар	Лаза и Ђука	није похађао
52.	Јањић Ристо	1930.	Рашка Гора	Милан и Риста	није похађао
53.	Кандић Лазо	1928.	Полог, Мостар	Ђорђе и Стана	III р. основне школе свршен
54.	Кисић Недељко	1931.	Мостар, Мостар	Васо и Кристина	III р. основне школе свршен

Р. бр.	Презиме и име	Година рођења	Место рођења	Родитељи детета	Примедба
55.	Кисић Перо	1929.	Осијек, Осијек	Васо и Криста	IV р. основне школе свршен
56.	Кузман Јово	1932.	Пијесци, Мостар	† Данило и Анђа	II р. основне школе свршен
57.	Кузман Младен	1928.	Пијесци, Мостар	† Данило и Анђа	IV р. основне школе свршен
58.	Кузман Анђелко	1928.	Пијесци, Мостар	Митар и Даринка	IV р. основне школе свршен
59.	Кузман Новица	1927.	Пијесци, Мостар	Митар и Даринка	IV р. основне школе свршен
60.	Кулиџан Жарко	1932.	Виковићи, Мостар	Панто и Роса	IV р. основне школе свршен
61.	Ковачевић Павле	1929.	Пијесци, Мостар	Драго и Јелена	IV р. основне школе свршен
62.	Ковачевић Саво	1927.	Пијесци, Мостар	Драго и Јелена	IV р. основне школе свршен
63.	Лозо Бошко	1932.	Врапчићи, Мостар	Максим и Милка	II р. основне школе свршен
64.	Лозо Душан	1931.	Врапчићи, Мостар	Максим и Милка	IV р. основне школе свршен
65.	Лозо Милорад	1934.	Товун, Мостар	Илија и Даница	није похађао
66.	Лозо Симо	1932.	Врапчићи, Мостар	Милан и Даница	III р. основне школе свршен
67.	Љевава Миливоје	1932.	Мостар, Мостар	† Милан и Зорка	II р. основне школе свршен
68.	Милојевић Вуко	1938.	Требиње, Требиње	Гојуб (Голуб) и Вида	IV р. основне школе свршен II р. гимназије
69.	Мишељић Ђуро	1931.	Мируше, Билеће	† Марко и † Ђурђа	I р. основне школе свршен
70.	Мишељић Јанко	1935.	Мируше, Билеће	† Марко и † Ђурђа	није похађао
71.	Мисита Мара	1929.	Мостар, Мостар	Тодо и † Радојка	III р. основне школе свршен
72.	Мисита Саво	1935.	Мостар, Мостар	Тодо и † Радојка	I р. основне школе свршен
73.	Матковић Војислав	1935.	Богодол, Мостар	Марко и Мара	није похађао
74.	Матковић Гојко	1924.	Богодол, Мостар	Лазо и Роса	није похађао
75.	Матковић Илија	1927.	Богодол, Мостар	Лазо и Митра	није похађао
76.	Матковић Лазо	1928.	Богодол, Мостар	Илија и Стана	није похађао

Р. бр.	Презиме и име	Година рођења	Место рођења	Родитељи детета	Примедба
77.	Матковић Марко	1932.	Богодол, Мостар	Ђорђе и Стоја	није похађао
78.	Матковић Петар	1928	Богодол, Мостар	Марко и Мара	није похађао
79.	Матковић Раде	1927.	Богодол, Мостар	Спасо и Ђука	није похађао
80.	Милидраг Видосава	1929.	Мостар, Мостар	Арсен и Роса	IV р. основне школе свршен
81.	Пјешчић Рада	1932.	Мостар, Мостар	Милан и Митра	III р. основне школе свршен
82.	Радовић Василије	1929.	Мостар, Мостар	Данило и Драгиња	IV р. основне школе свршен II р. грађанске ш.
83.	Савчић Раденка	1934.	Видрићи, Соколац	Митар, и Стака	није похађала
84.	Салатић Стево	1931.	Нова Црвенка	Бладо и Анђа	III р. основне школе свршен
85.	Сврдлин Боровије	1928.	Дубровник, Дубровник	Војин и Роса	IV р. основне школе свршен II гимназије свршен
86.	Сврдлин Душан	1931.	Дубровник, Дубровник	Војин и Роса	II р. основне школе свршен
87.	Скочајић Миленко	1927.	Чапљина, Столац	†Спасоје и †Јела	IV р. основне школе свршен I р. грађанске ш.
88.	Славић Владо	1928.	Добрић, Мостар	Васо и Стана	IV р. основне школе свршен
89.	Славић Жарко	1933.	Добрић, Мостар	Тодор и Сава	није похађао
90.	Славић Петар	1932.	Добрић, Мостар	Тодор и Сава	није похађао
91.	Солдо (нечитко) Божидар	1932.	Невесиње, - Невесиње	Коста и † Стака	II р. основне школе свршен
92.	Солдо (нечитко) Драгомир	1929.	Невесиње, Невесиње	Коста и † Стака	IV р. основне школе свршен I р. грађанске ш.
93.	Стојић Вукашин	1931.	Невесиње, Невесиње	Јово и Васа	III р. основне школе свршен
94.	Стојић Лука	1930.	Крековица, Мостар	Петар и Мара	IV р. основне школе свршен
95.	Ђосић Милан	1935.	Добрићи, Мостар	Божо и Милка	није похађао
96.	Чворо Ђорђе	1929.	Ђиховићи, Мостар	Ристо и Софија	IV р. основне школе свршен

Р. бр.	Презиме и име	Година рођења	Место рођења	Родитељи детета	Примедба
97.	Чокорило Мирко	1928.	Мируша, Билећа	† Новица и Илинка	IV р. основне школе свршен
98.	Шиљеговић Алекса	1935.	Колешко, Невесиње	† Сава и † Милица	није похађао
99.	Шиљеговић Видак	1934.	Колешко, Невесиње	† Сава и † Милица	I р. основне школе свршен

Извори

Војни архив, Недићева архива
 Историјски архив Краљево, Збирка о радничком покрету у НОБ-у
 Међуопштински историјски архив Чачак, Дечји дом „Бата и Рита
 Јовичић” Рудник
 Народни музеј Краљево, Историјска збирка

Литература

Милан Гулић, *Југословенска држава 1918–2006. Од Прводецембарској акци до Мајској референдуму*, Београд 2023.
 Вељко Ћурић Мишина, *Саслушања српских избејлица. Историјски контекст и анализа*, Бања Лука, Нови Сад 2023.
 Слободан Ћ. Керкез, *Образовно-културне прилике у Недићевој Србији*, Ниш 2008.
 Silvija Krejaković, „Ево ratne traume: na dugim prugama između Maribora i Kraljeva”, *Slovenika*, III (2017), 87–101.
 Боро Мајданац, „Избегличка деца у Ужицу (1941–1945)”, *Историјска баштина*, 19 (2011), 133–154.
 Slobodan D. Milošević, *Izbeglice i preseljenici na teritoriji okupirane Jugoslavije 1941–1945. godine*, Београд 1981.
 Боро Мајданац, *Позориште у окупираној Србији. Позоришна историја у Србији 1941–1944*, Београд 2011.
 Небојша Озимић, Бојана Симовић, „Избеглице у Нишу за време окупације (1941–1944)”, *Лесковачки зборник*, LV (2015), 172–185.

- Стеван К. Павловић, *Хиџлеров нови анџијоредак. Друџи свејски раџ у Јуџославији*, Београд 2009.
- Милорад Ђ. Панић, *Дом за збрињавање избеџичке деце у Маџарушкој Бањи (1942-1947.)*, Краљево 1994.
- Branko Petranović, *Srbija u Drugom svetskom ratu 1939-1945*, Beograd 1992.
- Мирјана Савић, Немања Трифуновић, *Раџије. Казнене експедиџије Вермахџа у селима Жичкој среза*, Краљево 2022.
- Мирјана Савић, „Позоришни живот у Краљеву 1897-1944”, *Наша џрошлосџи* 8 (2007), 45-62.
- Љубинка Шкодрић, Мирјана Савић, *Деџа у раџу. Срџски избеџички домови 1942-1944*, Краљево 2013.
- Љубинка Шкодрић, *Минисџарсџиво џросвеџе и вера у Србији 1941-1944. Судбина инсџиџуџије џод окуџацијом*, Београд 2009.

Штампа

Срџски народ

Обнова

Ново време

Ибарске новосџи

Ljubinka Škodrić
Mirjana Savić

Refugee Children in Serbian Refugee Homes in Mataruška Banja in 1942

Throughout the Second World War waves of refugees arrived in occupied Serbia from all over the destroyed Kingdom of Yugoslavia. This imposed a need for organised care. During 1941 the Commissariat for Refugees and Re-Settlers was founded for this purpose. Under the auspices of the Commissariat, the Serbian Refugee Homes in Mataruška Banja began accepting refugee children on 3 June 1942. The care of the exhausted and sick children was complex. It included accommodation, food, medical care, education and leisure activities. From June 1942 to January 1944 the Homes in Mataruška Banja accommodated 3,445 children. The largest influx of children, mainly from the territory of the Independent State of Croatia, was recorded during the second half of 1942.